

BİZ Mİ ŐEHİRLERİ TERK EDERİZ, ŞEHİRLER Mİ BİZE GİT DER ?

İsmet EMRE

Marcel Proust, *Geçmiş Zamanın İzinde* adlı eserinde kahramanlarından birine, belki de Marcel'in ta kendisine, bir otel odasını çekilmez hâle getirtir. Elindeki valizlerle yeni taşındığı şehrin otel odasına yerleşen kahramanımız bulunduğu mekânı yadırgar ve bir türlü uyuyamaz. Ya şehrin sokaklarından odaya sızan ışık ya bozuk olduğu, tam kapatılmadığı için aniden bir damlası dökülen musluk yahut da tam dalacakken dikkat kesildiği saatin tik takları uykusunu kaçıırır ve yastık dâhil kendisini sarıp sarmalayan her şey ona batar. Alışkın olmadığı mekânlara karşı geliştirdiğimiz bir savunma mekanizmasıdır bu. Belki de bünyemize uygun olmayan mekânların bizde yarattığı bir yan etki, bir alerjidir. Őu yahut bu, sonuçta mekânlarla kurduğumuz ilişkide insanlarla olana benzeyen bir taraf vardır ve ilk kez karşılaşmış olmanın bütün semptomları, iyisiyle kötüsüyle bizi yoklayarak bedenimiz ve ruhumuz üzerinde tesire neden olur.

İnsanla mekân arasındaki ilişki, öteden beri dikkatimi çekmiş ve beni meşgul etmiştir. Şehirlerin de insanlar gibi görünen bedenlerinin arkasında bir ruh sakladıklarını hep söylemişimdir. Sahip oldukları ve olmadıklarıyla şehirler ya bize hitap eder ve orada yaşamaya mahkûm, daha doğrusu meftun eder yahut da kısa zamanda çekilmez hâle gelip nasibin burada kesik kardeşim deyip elleriyle başka tarafları işaret ederler. “Hoş geldiniz” levhaları bir anda “güle güle” olanlarla yer değiştirir. Söyledim ya, insanlar ve şehirler birbirlerine benzer.

Gerçekte, insanlarla kurduğumuz ilişkiler ile şehirlerle yaptığımız temas arasında da belli benzerlikler vardır. Şehir-insan ilişkileri çoğu zaman insan-insan ilişkilerine benzer. Bazı istisnaları olmakla birlikte, bir insana karşı beslediğiniz duygularda ilk intibalar ne kadar yer ediyorsa bir şehre

karşı beslediğiniz hislerde de ilk intibalar o kadar önem taşıyor. Biraz daha abartarak şöyle de diyebiliriz: Sonrasında hoşumuza giden bütün sevgililerde ilkinin izleri ne kadarsa yaşamayı düşündüğümüz ve yaşamaktan zevk aldığımız sonraki bütün şehirlerde de ilkinin kokusunu ararız. Bu, böyledir. Bunda, kuşkusuz şehirlerin de insanlar gibi bedensi ve ruha özgü taraflarının daha ilk karşılaşmada size söylediği cümleler ve kulağınıza fısıldadıklarının payı büyük. Elbette daha ilk karşılaşmada, gözlerinizin ruhunuza gönderdiği faturalarla birlikte...

Aslında, daha şehrin damarlarına girmeden bile, onun yüzeyine yaptığımız yolculuk esnasında, alnından gözlerine, oradan ruhuna girerken hissedersiniz bütün bir geleceği. “Evet”, dersiniz, “bu, benim şehrim, beni bekliyormuş meğer, benim için hazırlanmış bugüne kadar ve şimdi, işte şimdi buluştu ruhlarımız, bir daha ayrılmamak üzere hem, böylesine içten bakıp gülümsediğine göre”... Yahut, bu muymuş, hepsi bu muymuş yani” diyerek suratımızı asar, yüzümüzü buruştururuz daha ilk caddeden itibaren; etimiz büzüşür, bedenimiz kasılır baştan aşağı; şehrin bütün uçlarından bedenimizin gözeneklerine sıkıntı pompalanarak kılcal damarlarımıza kadar huzursuzluk yayılır. Çok sürmez bu ilişki, bellidir. Daha baştan kaybetmiştir şehir de insan da... Birbirlerine göre değillerdir ve şartlar yan yana getirmiştir bu ikisini. Zorlamayla başlayan bütün ilişkilerde olduğu gibi, duygusallığı alınmış bütün karşılaşmalarda olduğu gibi paldır küldür bir kabulleniş, zorlanarak bir müddet götürülür ya, incelendiği yerden kopar zamanla.

Bir ihtimal daha var elbet: İyi başlayan kötü biten karşılaşmalar; tıpkı kötü başlayıp iyi bitenlerde olduğu gibidir bu. Yalancı tebessümler, yüze vurmayan gerçek duyguları kamçılıyarak yalancı bir bahar estirir her ikisinde de. Şehir de adamından razı, adam da şehirden memnun gibidir bir müddet. Bir müddet, evet... Ruhun karanlık lav tabakalarında gizlenmiş gerçek duygular ortaya çıkana kadar. Bir yerde durup durursunuz. “Ne oldu bana, neden buradayım, burada mıyım gerçekten, burası şehirse ben de başka bir şey olmalıyım” dersiniz ve ipler kopar. Aslında hiç aklınızda yoktur, hiç ama hiç; birden, şeytan içinize böylesi bir cümle koymuş, yüze vurmuştur o da. Günün herhangi bir vaktinde, -hiç sebepsiz, belki farkında olmadan, yer altı sularının ilerleyip aniden dışarı fırlaması gibi bir şeydir bu da ama yüze çıkması şaşırtır sizi- bütün ayrıntısıyla itici, kof, hiç olmazsa size ait olmadığını düşündüğünüz bir görüntüye dönüşür şehrin kıvrımları. Bundan sonrası malum... Önce kaçış başlar; evinizden, odanızdan dışarı çıkmazsınız şehirle karşılaşmamak için. Yan yolları, sapakları, ara caddeleri

tercih edersiniz. Sinirlenmeye bahane olsun diye çıkmaz sokaklarından birine sapar sonra küfredersiniz ağız dolusu. İlk şehir mi sizi terk etmiştir, siz mi şehri; bunun ehemmiyeti yoktur artık. Vadesi geldi ya, gerekçeleri de çok olmalıdır şehri terk etmenin, onun tarafından bırakılmanın yahut. Bulursunuz da. Tonlarca hem. Arayış başlar bu kez. Artık bir sevda bitmiş, aşksız yaşanamayacağına göre yeni bir sevdaya kanat açma vakti gelmiştir. Nerde, ne zaman, nasıl olacak? Ne önemi var ki bunun? Nasılsa bu yorucu yolculukta göze görünen adalardan biri size “kara, işte kara göründü ya, gerisi angarya” dedirtecek, bir müddet de orada nefes tüketeceksinizdir. Belki iyi başlayıp iyi bitecek, belki kötü başlayıp iyi bitecek, belki kötü başlayıp kötü bitecek, belki iyi başlayıp kötü bitecek, belki de eh işte, şöyle böyle dedirtecek size. “Olsun ama” şubat yolcularının sloganı değil midir öteden beri; nereye gittiğinin ne önemi var, yolculuğun kendisine bak sen...